СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 223. Джерзи Ситі, Н. Дж., вівторок, 26 вересня 1933.

VOL. XLI. No. 223. Jersey City, N. J., Tuesday, September 26, 1933. THREE CENTS.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВАЖКОЇ ЗИМИ ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ

НЮ ЙОРК. — Без огляду на те, чи акція „Найри" буде успішною, безробітні знайдуться цеї зими в надзвичайно прикрім положенню. Таке заявляє „Ди Велфейр Кавнсил оф Ню Йорк Сіти". У звіті до мейора міста кажеться, що дотеперішня сума, $6,500,000 на місяць буде зовсім невистарчаючою, щоби нагодувати й одіти безробітних, яких начисляють у Ню Йорку на 1,000,000 осіб. На допомогу тим безробітним, кажеться у звіті, треба найменше $10,000,000 на місяць.

В ОБОРОНІ ГОЛОДУЮЧОЇ УКРАЇНИ.

НЮАРК (Ню Джерзи). — На протязі кількох годин не було чути найменшого руху ні шелесту з боку соток людей, котрі прислухувалися представленню положення українського народу під совітами. Протестаційне віче, скликане Злученим Комітетом Українських Громад і Товариств, відбулося в просторій і гарній Січовій Галі, в якій було заняте кожде вільне місце. Ухвалено одноголосно резолюції, в котрих протестуючі, як американські горожани, звертають увагу президента Рузвелта на небезпеку, яка може бути для Америки з визнання совітів і уділювання їм позичок. В резолюції домаються також висилки американської комісії до Росії, а зокрема на Україну, для провірення відносин на місці. А далі звернулися до Червоного Хреста, щоби він допоміг зорганізувати допомогову акцію голодній Україні, зглядно допоміг українській іміграції в тім, щоби зібрані нею гроші доходили на Велику Україну та були розділені між бідних і голодуючих.

Віче відкрив гром. І. Тарнавський як голова Комітету. Головою був місцевий адвокат, Василь Кузьма. Резолюції поставив і пояснив адв. С. Шумейко, який секретарював разом з громадянами В. Хомою і Кондратовичем. Реферували: д-р Л. Цегельський і д-р Л. Мишуга. Збірка принесла крім деклярацій готівкою $201.25. Про ціль віча була згадка в місцевих американських газетах.

УКРАЇНСЬКА МАНДРІВНА ОПЕРА В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Засновується артистичне підприємство, якого ціллю є популяризувати українську оперову штуку серед Американців і серед української іміграції. Це буде українська мандрівна опера. До діла беруться люди з оперовим досвідом. Ведуться пертрактації з відомими оперовими силами. Організується хор і орхестру. Дірегентуру згодився обняти п. Павло Углицький, бувший професор Імператорської Консерваторії в Петербурзі, відомий американським Українцям головно з вистави опери „Мазепа".

Ця оперова трупа задумує об'їхати всі більші міста Злучених Держав і Канади. На початок плянується вистави в новій обстановці „Запорожця за Дунаєм" і „Мазепу", а далі „Тараса Бульбу", „Катерину", „Різдвяну Ніч" і т. д.

ВІДКРИТО ТАЙНУ ПОВСТАННЯ МАТЕРІЇ.

ПАСАДЕНА (Каліфорнія). — Учені вже давно догадувалися, що матерія повстає з руху, але не могли цього провірити. А тепер це вже вдалося. Переведено досліди, з яких видно, як рух перемінюється в матерію. В той спосіб відкрито тайну повстання річей. Доконали цього винаходу молоді фізики з „Каліфорнія Інститут оф Технолоджі" й з Кембрідж в Англії. Радієві промені перемінено в електричні частини. Каждий промінь видав два електрони: негативний і позитивний. Ті дві частини є тими частями, які творять матерію, себто все, що повстає на світі, від чоловіка до зір. Так кажуть учені.

ВЕЛИКА ЖИДІВСЬКА ВИСТАВА.

НЮ ЙОРК. — Розпочато серію жидівських вистав, яких буде 13, а в яких буде представлена історія жидівства у хвилях величі й упадку, від біблійних часів аж до сьогоднішних днів. У виставі беруть участь 6,200 осіб, котрі виступають на сцені.

Вистави відбуватимуться в Кінгсбрідж Арморі, в Бронксі. На першій виставі було до 20,000 народу. Відчитано привіт від Рузвелта. Говорив між іншими і говернор Лімен, котрий підкреслив, що та вистава має виказати здібности жидівського народу, їх велику віру у посвяту, завдяки яким Жиди могли пережити найбільші лихоліття.

Дохід з вистави йде на допомогу німецьким Жидам, зглядно на їх переселення до Палестини.

ДІЖДАЛИСЯ ВІДПОВІДИ.

НЮ ЙОРК. — Як тільки Люї Ваксенберг, відомий з ріжних ошустств, висів з корабля „Европа", обступили його детективи, щоб його арештувати. Перешукуючи, не знайшли в нього нічого підозрілого. Тоді зачалися допити. Питаються його: „Чим тепер займаєтеся?" Ваксенберг відповів без надуми: „Думаю, що тим, що й ви: генгстерством".

СТУДЕНТИ СТОЯТЬ ПРИ СВОЇМ.

ГАВАНА. — Ситуація на Кубі дуже напружена, бо студенти ніяк не хочуть входити в компроміс зі старими.

ПО 1000 ЛІРІВ ДАЄ ФАШИЗМ ТИМ БІДАКАМ, КОТРІ ЖЕНЯТЬСЯ.

Фашистівська партія установила 200 премій, по 1000 лірів кожна, для тих пар новоженців, що є дуже бідні і не мають готівки на заложення „подружного гніздочка". В той спосіб Мусоліні хоче побільшити число нових подруж і підсилити плідність між Італійцями. Слід теж відмітити, що цих 200 премій одержує тільки самий Рим. Інші більші міста мають піти за прикладом Риму і назначити теж у себе весільні премії.

РОДИННА ТРАГЕДІЯ.

Мешкаюче в Дубні (Волинь) дільниці Черкечина бідне жидівське подружє, Ліси, процесувалося зі своїми кревняками за право вживання невеликого дому. Недавно досвіта підпалили свій дім, а самі пішли під огорожу Спаської церкви на т. зв. „Кемпі" над Іквою і заподіяли собі смерть, напившись карболевого квасу. Спричинену ними пожежу, яка знищила лише хатню обстановку, вдалося вгасити. Причиною самогубства крім згаданих мотивів була ще й нужда.

ПРОДАВ ДИТИНУ ЗА 200 ЛЕВІВ.

Слуга одної каварні в Констанці (Румунія) продав свою кількамісячну дитину мандрівним Циганам за 200 левів. Поліція заарештувала дбайливого батька.

ТЕНК ЗЛОВИВ МОТОЦИКЛЬ.

На військових вправах у Сокалі військовий мотоцикль наїхав на тенк. Тенкова гусільниця вхопила мотоциклеву причіпку разом із капітаном. Запримітив це вояк, що був у тенковій вежі, і тенк зупинив. Капітана зі зломаною ногою забрали до шпиталю.

ПОБИЛИ БАПТИСТІВ.

Підчас баптистського хрещення у ріці Ціа біля села Луші (Лунинеччина) потонув епілептик Ів. Каша. Свояки Каші й інші присутні, яких було кількадесять, кинулися на баптистських священиків і сектярів з пястуками та палицями. Секретаря Андр. Кумяка вкинули до води, та він вмів плавати й ратувався перед розлюченою юрбою на другий беріг. Поліція зліквідувала подію.

МЕССИНУ ВІДБУДУВАЛИ.

Цими днями відбулося торжественне свято в місті Мессина на Сицилії. А саме по 25 роках його цілковито відбудували. В 1908 р. страшний землетрус зруйнував ціле місто й до сьогодні воно не було відбудоване. Мессина має неабияке минуле: 25 разів руйнували її землетруси й кожного разу її відбудували. Сьогодні це місто виглядає краще, ніж передше. Не зважаючи на жахливу минувшину, Мессина має під цей час 100,000 мешканців.

ЦЕМЕНТ ЗАСОБОМ ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ.

Власники жидівських книгарень у Варшаві мали неприємний день. Невідомі справники залляли їм цементом замки в колодках і рулетках. На вулиці Свентокжиській арештувала поліція трох академіків, що розкидали летючки, які взивають до бойкоту жидівських книгарень.

NRA MEMBER U.S. WE DO OUR PART

В СРСР Є ТАК БАГАТО ЗБІЖА, ЩО АЖ...

Делєгація піонірів (себто молодих хлопців, наче скавтів), які перед жнивами ловили та денунціювали голодних селян, що „крали" на полі колоски, зладили для Сталінового заступника на Україні, Постишева, потрет Сталіна, зроблений із зерен збіжа.

Часописи не повідомляють, чи між тими піонірами був теж хлопець, який денунціював рідну маму, що вийшла в поле вирвати кілька колосків...

СКЛЯНІ МОТОРИ.

Відколи винайдено скло, яке не беться, хочуть його вжити на будівельний матеріял. Те, що видавалося можливим тільки в теорії, стало тепер дійсністю. Одному німецькому інжинірови вдалося збудувати газовий скляний мотор. Скло в цьому моторі таке сильне, що навіть найбільші потрясення підчас експльозії газів зовсім йому не шкодять. Мотори того роду відіграють велику ролю при навчанні про конструкцію та ділання моторів.

НЕ ДАЮТЬ СПОКОЮ.

Невідомі бандити завалили огорожу на цвинтарі на горі Маківці та зірвали і розкинули з хреста по цілому цвинтарі вінок. Цікаво теж, що досі ніхто не зборонив паломникам відвідувати могили, крім заборони свята. Цьогож року вибралася громадка літників зложити поклін Героям. По дорозі затримав їх підлісний й жадав позволення „ходження по лісе".

МІТЛА — ПРИЛАДДЯМ УБИВСТВА.

В Новому селі на Горішньому Шлеську прийшло до суперечки в мешканні Марії Яблоновської між її дочкою Гертрудою і її нареченим Ф. Котпісом. Підчас суперечки Котпіс ударив маму своєї нареченої мітлою в голову з такою силою, що її мусіли відвезти до шпиталю, де вона померла внаслідок заломання черепа.

ДИТИНА-ПОТВОРА.

Хорватська селянка зпід Загреба, Марія Герцогович, породила дитину-потвору. Хлопець без носа, зате з двома ротами й трома очима. Лікарі сказали, що хлопчик буде жити.

ЗАБАВИ, ЗАКІНЧЕНІ СМЕРТЮ.

В селі Ленги, біля Кросна, вивязалася між парубками на весіллю бійка. Сваха Ангела Біголович намагалася погодити підпитих парубків, але це покінчилося для неї жахливо. Один з них вбив її сокирою на місці. — В Дмитрії, пов. Львів, підчас танкової забави вбили Олексу Бобиляка.

ЗАМАХ КОМУНІСТА НА ДЯДЬКА-СОЛТИСА.

Іван Степанюк з села Стеблі, любитівської волости, на Ковельщині, якого давно пошукує поліція за приналежність до КПЗУ, прийшов оноді вечером до загороди дядька Андрія Степанюка, що є солтисом у тому селі, і, викликавши його надвір, стрілив до нього з револьвера і поранив його тяжко в плечі, після чого втік. Підозрівають, що причиною замаху була пімста Івана Степанюка за те, що солтис, хоч його дядько, доносив на нього поліції і „з уженду" допомагав поліції його ловити.

ЖІНКА ПРОБИЛА МУЖА НОЖЕМ.

В Миколаїві трапилася кривава подружня трагедія. Один зі синів пок. професора Левинського, Мирон, посварився з жінкою. Підчас суперечки вона вхопила ніж і ранила його важко в шию. Після перевезення до шпиталю Мирон Левинський помер. Жінку-вбивницю арештувала поліція.

КОРОТКА РАДІСТЬ.

В Голяндії одна старушка виграла недавно на льотерії 100,000 гульденів. Виграні гроші, 100 банкнотів по 1000 гульденів, старушка переховувала у себе в хаті, щоби кождого дня оглядати та тішитися своїм скарбом. Але її радість не тревала довго. Одного дня старушка пішла до банку розмінити 1000-гульденовий банкнот і там їй сказали, що він фальшивий. Старушка принесла негайно решту 99 банкнотів і вони, як їй сказали в банку, були фальшиві. Заряд льотерії твердить, що виграну виплатив старушці правдивими банкнотами. І тому поліція почала слідство, щоби виясняти загадку, чи якийсь зручний злодій не заміняв правдивих грошей на фальшиві.

ЖЕБРАК, ЩО ПОЗИЧАЄ ПРОМИСЛОВЦЕВИ ГРОШІ.

У Варшаві арештували якогось жебрака за нахабне жебрання на забороненій вулиці. Підчас особистої ревізії знайдено у згаданого жебрака книжечки П.К.О. на 5,000 зл. і 100 зл. готівкою та вексель з підписом одного варшавського промисловця, який позичив від жебрака гроші на лихварський відсоток. Жебрака, що називається К. Блонський, присудили на 100 зл. гривни, яку цей без протесту заплатив з місця готівкою.

ЯК ПІДЧАС ВІЙНИ.

„Германія" оголошує обіжник німецького міністерства летунства, що забороняє фотографування з літаків. Летунська поліція або обслуга літаків мають відбирати пасажирам апарати і переховувати так, щоб не можна було їх уживати підчас лету.

ТЕЖ ДОБРОДІЙ...

Львівська поліція арештувала цими днями небезпечного типа, Ф. Рубіна, який жирував на тих найбільше нещасливих, яких життя зіпхнуло вже на саме дно. Рубін продавав морфіну за солоною заплатою, впорскуючи своїм жертвам цю отрую в тіло. З доносів, які вплинули до поліції, виходить, що Рубін довів багато людей до цілковитої матеріяльної руїни.

БОЛЬШЕВИЦЬКА МОСКВА ЗАЛИЦЯЄТЬСЯ ДО ПАПИ РИМСЬКОГО

КАЖУТЬ, ЩО ПОЧАЛИСЯ ТАЄМНІ ПЕРЕГОВОРИ МОСКВИ З ВАТИКАНОМ.

ВАРШАВА (Польща). — До Варшави приїхав з Москви відомий большевицький агітатор Радек, який почне переговори з папським нунцієм про нав'язання зносин між Радянщиною і Ватиканом. Саме тепер повернувся з Риму папський нунцій, архиепископ Мармаджі. Він відбув довшу авдієнцію в папи римського. Італійський посол у Москві старається зблизити Ватикан і радянський уряд.

Ватикан сподівається добути від большевиків признання релігійної свободи. Думають, що й Злучені Держави поставлять це саме своєю умовою визнання радянської влади. Знавці кажуть, що большевики, щоб дістати від Америки кредити для визнання, підуть на всі уступки, а тому їх порозуміння з Ватиканом є питанням недалекого часу.

БОЛЬШЕВИКИ ПОЧИНАЮТЬ ОГРИЗАТИСЯ ПРОТИ ЯПОНІЇ.

МОСКВА (СССР). — Радянська влада післала Японії ноту в справі Східно-Китайської залізниці й Манджурії. Большевики закидають Японії, що вона створила для своїх цілей „самостійну" Манджурію й що вона відповідальна також за все те, що робиться на Східно-Китайській залізниці.

Газета „Правда" в статті про цю ноту нападає гостро на Японію й називає провокаційною її поведінку на Східно-Китайській залізниці. На закінчення своєї статті „Правда" хвалиться воєнною силою Росії.

ЯПОНІЯ ЗБІЛЬШУЄ СВОЮ АРМІЮ.

ТОКІО (Японія). — Воєнне міністерство домагається від уряду збільшення японської армії на чотири дивізії. Збільшення це пояснюється потребою підтримувати й охороняти далі „незалежність" Манджурії, а також значним збільшенням російських воєнних сил на Далекому Сході.

Тому, що тепер у Японії фактично править воєнна кліка, треба сподіватися, що таке збільшення японської армії станеться в скорому часі фактом.

ПРОРОЧИТЬ СКОРУ ВІЙНУ МІЖ ФРАНЦІЄЮ І НІМЕЧЧИНОЮ.

ЛОНДОН Англія). — Відомий на цілий світ редактор „Сондей Таймсу", Стед, у спеціяльній статті про пляни німецьких імперіялістів подає, що Німеччина готується напасти на Францію з півдня через Швайцарію. Швайцарія не має постійної армії, а тому не зможе здержати Німців.

НІМЕЧЧИНА ДОМАГАЄТЬСЯ ПРАВА ЗБРОЇТИСЯ.

БЕРЛІН (Німеччина). — До Женеви поїхав на конференцію не лише міністер справ закордонних, Нойрат, але й міністер пропаганди, Гебельс. У той час як Нойрад буде дипльоматично переговорювати з міністрами інших держав, Гебельс буде вести пропаганду за те, щоб Німеччині дозволили наново узброїтися нарівні з іншими державами, щоб повернули їй її бувші кольонії, щоб дозволили їй кольонізувати землі на Сході, щоб їй повернули ці землі, які вона посідала до війни 1914 року й навіть більше того, щоб їй дали вільну руку супроти Австрії.

Тепер гітлерівці почувають себе надзвичайно сильними в нутрі Німеччини. Їх настрій дуже піднесений після німецькому демонстрації, а тому вони не знають стриму й обмежень своїм домаганням на зовні. Тепер у міжнародньому життю вони хочуть стати лідерами соціяльно-політичного устрою цілого світа й домінувати в торговельно-економічному життю.

НІЧОГО НЕ ВИЙДЕ З БАЛАЧОК ПРО РОЗЗБРОЄННЯ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Стає все більше певне, що конференція в справі розброєння може скінчитися ще більшим узброєнням. Ніяка держава в Европі не схоче тепер зменшувати свого зброєння, коли стає все більше ясним, що Німеччина вже фактично зброїться наново й виховує величезні кадри молодої армії.

Сучасна політика Німеччини напралена проти цілої Европи й кожда держава, особливо сумежна з Німеччиною, буде старатися якнайсильніше узброїтись проти „німецької загрози". Всі союзи, що тепер укладені в Европі між ріжними державами, і навіть радянською Росією, направлені проти Німеччини.

ПОЛЕТІЛИ ПО РАДЯНСЬКОМУ.

МОСКВА (СССР). — Вся большевицька преса якийсь час багато писала про те, що лет радянських бальоністів у стратосферу буде далеко значніший ніж Бельгійця Пікара. Преса й комуністичні агітатори розхвалювали, який то большевики бальон збудували, що побе всі рекорди.

Нарешті збудували й рішилися летіти. Та бальон підлетів на 10 стіп висоти, а далі вже ніяк не могли його піднести. Спроба скінчилася тим, що бальон замісць 10 кільометрів угору, підлетів усього на 10 стіп.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
—Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Загараницю:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТРАҐЕДІЯ ВІДІРВАННЯ ВІД ЗЕМЛІ

Жидівство знайшлося тепер у Німеччині в такім важкім положенню, що годі знайти з нього вихід. Емігрувати можна, але нема куди, бо до Палестини допускають тільки невелике число. Крім того багато Жидів таки не хочуть покидати Німеччини. Значить, у ній остануться. Якаж знову жде їх тут дальша судьба?

Назагал Жиди прийшли до переконання, що в Европі сьогодні можлива тільки військова диктатура або фашизм. Значить, Гітлєр має своє оправдання. І Жиди готові навіть його поперти і працювати в справі німецького обєднання в націонал-соціялістичнім дусі. Та наці того собі не бажають.

Жиди теж поглибили причини свого трагічного положення. Шукають відповіди на питання, що це за причина, що по 14 сотках літ співжиття з Німцями і по вдатних, як здавалося, спробах культурної і духової асиміляції, вся ця гармонія раптово урвалася. Сіоністи відповідають на це так:

Історичні відносини склалися так, що Жиди стали торговцями, професіоналістами, білоковнірцевими, інтелєктуальними робітниками. Зате занехали цілковито ручну роботу, відірвалися від природи, землі. А це зробило їх хиткими і непевними. Тим, що відірвалися від свого народу, не виходило це теж на добро, бо робило їх незгідливими і непевними людьми. Звихнуло душу Жидів і те, що працювали тільки для зарібку. Набути якнайбільше гроша, забагатіти, отсе було їхнє головне бажання. Таким робом Жиди, змагаючи до успіхів, втратили здоровий звязок з працею. І тому остання, буржуазна епоха. була свідком цілковитої дегенерації й безнадійности жидівства. Матеріяльні здобутки тільки прикривали дійсний стан упадку.

Гітлєризм, як це дивно не звучить, готов тепер принести Жидам відродження. Бо він не допускає Жидів до тих занять, які спричинили денегенерацію жидівства. Жиди будуть змушені покинути торговлю і професійні заняття, а ручна праця остається для подавляючої більшости Жидів у Німеччині одиноким жерелом заробітку. Тасама праця жде їх і в Палестині. Хто пристосується до цього і видержить, цей житиме, а решта Жидів буде засуджена на загибіль. Сіоністи є того переконання, що доперва тепер буде можна положити здорові основи під Палестину, коли жидівство змінить свою психольогію і звернеться до землі.

Як бачимо з того, то така переміна, колиб вона принялась у жидівстві, мала би великий вплив на дальшу розвязку жидівського питання. Вона відограла би велику ролю і в розвязанню українсько-жидівського питання.

В. Р.

ТРУДНОЩІ ГІТЛЄРОВОГО РЕЖИМУ В НІМЕЧЧИНІ

I.

Вісім місяців править по диктаторськи в Німеччині націонал-соціялістична партія. Прихід Гітлєра до влади в Німеччині спричинив цілу революцію, як у внутрішнім життю німецького народа, так і у відносинах закордонних.

Завдання, які ставила собі Гітлєрова партія у внутрішній та в зовнішній політиці Німеччини, виявилися значно труднішими, ніж собі могли думати провідники націонал-соціялістичної партії. Звичайно, „удностайнена" преса в Німеччині може дуже легко забивати памороки своїм невільним читачам оповіданнями про „успіхи" Гітлєра на фронті господарської відбудови та в політиці закордонній: але **факти** говорять проти цих похвал офіційної преси.

Гітлєризм виріс як рух **протикапіталістичний**. Через те й назва — „**націонал-соціялістична робітнича** партія". Робітник, визискуваний у фабриках, голодний безробітний, що діставав нуждену допомогу від держави, робітнича молодь, що роками живе без надії на будьяку працю, члени „середнього стану" — дрібні крамарі, ремісники, люди інтелігентних професій, задовжені в банках хлібороби-селяни — вся ця маса, пригноблена господарською крізою та визиском і конкуренцією з боку великого капіталу, прислухалася до голосу націонал-соціялістичної партії. Гітлєр обіцяв усунути всі ці недостачі радикально й **негайно**. Для того він вимагав, щоб німецький нарід довірив йому та його партії необмежену диктатуру.

І так сталося. На виборах до німецького парляменту в березні партія Гітлєра перемогла. Незабаром Гітлєр заборонив інші політичні партії. Своїх противників — комуністів, соціялістів, католиків, монархістів тощо Гітлєр засилає в концентраційні табори, або велить засуджувати на смерть. Сідновлено старий німецький звичай кари на горло сокирою.

Здавалосяб на перший погляд: на що заводити диктатуру й терор, коли й без того за Гітлєрову партію голосувала більшість німецького народу? Але фактично ця диктатура й терор — це **конечність**, якої Гітлєр не хоче й не може оминути. Цей терор йому потрібний як проти інших партій у Німеччині, так і проти **своїх власних прихильників**, які вимагають тепер здійснення **програми** національно-соціялістичної партії, отже хотять, щоб Гітлєр завів соціялізм. Гітлєр може на ці вимоги відповідати або застрашуванням абож новими обіцянками. Так, у головнім часописі Гітлєрової партії „Фелькішер Беобахтер" з 30 серпня 1933 р. читаємо заяву міністра Ґебельса, що німецька національно-соціялістична партія заводить „**соціялізм чину**", який не має нічого спільного з попередніми „блідими теоріями". Цей „соціялізм" виявляється в тому, що уряд Гітлєра намагається зменшити число безробітних у Німеччині... Коли так розуміти соціялізм, то тоді найбільший „соціяліст" у світі є президент Рузвелт, бо він задля оживлення промислу та для боротьби з безробіттям, навіть курс доляра знизив!

Треба взяти на увагу, що сотні тисяч членів „штурмових відділів" партії Гітлєра — це все здебільшого безробітні. Їх „професія" не дуже їх задовольняє, бо державних посад для них не вистачає, а жити вічно в касарнях нікому не хочеться. Відсіль лунають голоси, щоб Гітлєр провадив „революцію" далі, щоб він знищив капіталізм. Для цих людей доводиться провідникам німецького фашизму признаватись у своїй вірности соціялізмови. А ще в Німеччині шість-міліонова маса безробітних, якої не задоволиш „фразами про „соціялізм чину". В німецьких робітничих масах ведуть свою потайну роботу соціял-демократи та комуністи. В цій нелеґальній роботі більший досвід і більший успіх мають комуністи. Вони дістають великі матеріяльні засоби з Москви й у своїй тайній пресі всіх сил докладають на те, щоб очернити в очах німецького пролетаріяту соціял-демократичну партію. Москва сподівається, що в Німеччині скоро піднесеться супротивна Гітлєрови хвиля, й що комуністичний інтернаціонал запанує в „совітській" Німеччині.

Окрім „соціялістичної" програми партії Адольфа Гітлєра має також програму національну. Ця частина його програми майже цілком уміщається в справі мілітаризації Німеччини. Сучасна Німеччина фактично довела скількість вояків своєї армії до кількох міліонів. Цим Гітлєр порушив мирові договори з державами антанти. Німецькі фабрики зброї працюють шаленим темпом, ціла нація, особливож німецька молодь мріє про „відплату" ненависній Франції та іншим державам, що перемогли Німців у світовій війні.

Тут ми переходимо в царину міжнародньої політики Гітлєра. Про це в дальший статті.

ДО П. ЕДВАРДА ЕРІО

Отвертий лист проф. О. І. Бочковського.*)

Високоповажний Пане!

Ваш шлях до Москви цим разом вів через Україну. Ви переїхали здовж цієї долею трагічно переслідуваної країни, але Ви її **не бачили**. Лише цим я можу пояснити собі те захоплення, з яким Ви говорите в Києві та Харкові про досягнення большевицького ладу. Ви раділи, що не помилялися, коли перед одинацяти роками передбачали це у своїй книзі про СРСР, написаній на підставі особистих вражінь з першої Вашої подорожі до дивовижної країни „серпа й молота".

А проте Ви фатально помилялися в оптимістичній оцінці совітського суспільного будівництва не лише **тоді**, але й особливо **тепер**, коли могли прилюдно захоплюватися досягненнями большевизму в країні, що саме конає в агонії, дотла виснажена божевільними експериментами та сектантським маняцтвом московської червоної диктатури.

Аджеж у той самий час, коли Ви опинилися на Радянській Україні, в Европі алярмується громадська думка на захист загибаючої Радянської України, а в Парижі на міжнародній конференції II. Інтернаціоналу українські соціялістичні партії звернулися із прилюдною заявою до міжнароднього пролетаріяту, закликаючи його до масового протесту проти руїнницької політики совітської окупантської влади на Україні, що прямує до винищення українського народу.

Звичайно, Ви цього жаху сучасного стану на Україні не бачили, як не бачили перед Вами цих нелюдських страждань у СРСР чимало визначних Европейців, що відвідали цей большевицький „мертвий дім". Така вже дивна доля цих очевидців: не бачити безпросвітнього одчаю совітської дійсности та захоплюватися плянетарними фантасмагоріями червоної Москви.

„Треба працювати для дітей — казали Ви в Київі, щоб „вони не мусіли так страждати, як ми". Чи можна щось заперечити проти цих слів?!

А проте, якою кривавою іронією бренять вони на Радянській Україні, де батьки з голоду вбивають своїх дітей і де діти на послугах ГПУ — видають власних батьків у руки большевицьких катів; де села масово вимирають від голоду та пошестей; де смерть є останньою надією міліонів, виведених московським окупантом за дужки життя!

В столиці Радянської України — в Харкові — Вас витала, як пишуть часописи, юрба захопленого населення, не зважаючи на страшну зливу. Не знаю, хто Вас, Високоповажний Пане, витав у Київі та в Харкові. Знаю тільки, що це не був „вокс populi" (голос народу), большевицьким наїзником скатованої та зрабованої України. Щоби почути справжній голос українського народу, Ви мусілиб обїхати та побачити вимираючі села України; Ви мусілиб побувати на Соловках та засланнях совітської держави; Ви мусілиб відвідати тюрми та льохи большевицької людожерної ГПУ, — бо там передовсім можна почути живий голос замученого й скатованого червоними катами українського народу.

Ви мусілиб опісля оглянути всі цвинтарі, а то просто й рови, де закопані тисячі розстріляних або по звірськи замучених большевиками українських інтелігентів, селян, робітників, що, віддані ідеї національної традиції **боротьби за волю**, воліли накласти своїми головами, ніж скоритися невільно знати совітське ярмо над своєю батьківщиною.

Уявіть собі, Високоповажний Пане, що всі ці живі та мертві жертви большевицького терору, яких єдиним злочином була любов до рідного краю й відданість до власного народу, уявіть собі — кажу, що всі вони вийшлиб гуртом Вам назустріч. Не знаю, чи досить булоб простору Київа та Харкова, щоби вмістити й обняти цей понурий похід. Побачивши їх та почувши історію їхніх страждань і мук (вони напевно здивувалиб старого Данта), — Ви ледве чи малиб відвагу говорити про досягнення й надбання совітського ладу. Бо чого варті всі ці большевицькі ґіґанти, зразкові комуни, колхози й т. д., коли вони збудовані ціною такого нечуваного жорстокого терору, жахливих жертв, скатованих і замучених на смерть! Чого вони варті всі ці технічні надбання й пятилітки, які колишній шпихлір Европи довели до стану жахливого голоду та людоїдства! Ось чому я думаю, що, Високоповажний Пане, Ваші слова похвали й захоплення зпираводу большевицьких досягнень на Україні є страшною наругою, нечуваною хулою перед трагічним маєстатом сучасної недолі українського народу.

Бож хвалити большевизм на Радянській Україні **тепер**, коли цей нещасний край корчиться в передсмертній агонії голодової епідемії, коли Москва скасувала вже решітки політичної її автономії, коли московський намісник у Харкові, — **Постишев**, — отверто веде протиукраїнську кампанію, коли Українська Академія Наук, яку Ви відвідали в Київі, остаточно розгромлена, коли започаткований нею словник української мови уважається контрреволюційним замахом і державною зрадою, коли навіть **український комунізм** є під сумнівом, а провідні українські большевики, душею й тілом віддані ідеям московської революційної науки, як напр. визначний пролетарський письменник — **Хвильовий**, або старий співробітник Леніна — **М. Скрипник** мусять **демонстративним самогубством протестувати** проти масової й насильної „дезукраїнізації" України совітською Москвою, — повторюю, хвалити й захоплюватися серед таких обставин режимом кривавої диктатури Сталіна на Україні — це щось таке неімовірно жахливе, для чого нема назви й чого нічим не можна виправдати!

Але Радянська Україна, закута в кайдани большевицької неволі, виснажена у протимосковській боротьбі, вона мовчить, безсила вже до прилюдного протесту, або бодай до розпучливого сигналу — С. О. С. Одначе не сміють мовчати ті, що на волі, поза межами совітського божевільного дому. Свідомість цього обовязку спонукала мене, українського публіциста, до написання Вам, Високоповажний Пане, цього отвертого листа.

Ваша батьківщина має заслужену традицію каменяра й оборонця визвольних прямовань поневолених народів. Ваш великий земляк **Вольтер** справедливо сказав, що „**Україна все прямувала до волі**". Так, **це правда.** В цім власне пробиває ідея української історії. За це саме Україну все розпинали її вороги. За це люто катують український нарід також большевицькі окупанти. Тому то кожне Ваше слово похвали чи захоплення змісту їхній кривавий режим на Україні, буде новим цвяхом у домовину визвольних прямовань заживо похованого українського народу.

Вся Ваша дотеперішня наукова, літературна, громадянська й політична діяльність, Високоповажний Пане, свідчить про те, що Ви завжди боролися на боці **свободи**. Це є власне той фронт, на якому Україна кривавиться розпучливо від світової війни. Саме тепер Москва зводить з нею останній свій порахунок, розпинаючи люто Україну на хресті національно-визвольних її змагань. Не може бути двох думок про те, що в цьому історичному двобої симпатії культурного світа мусять бути на боці задушеної України, а не совітської Москви. Не можу уявити собі, що прихильник і каменяр нової Европи захоче бути хочаб принагідним спільником Москви в її кривавому погромі України...

Прошу приняти, Високоповажний Пане, вислів моєї правдивої пошани до Вас.

О. І. Бочковський.

Прага, 5. IX. 1933.

*) Оригінал цього листа вислав Шан. Автор на адресу п. Еріота до Ліону. Текст листа появиться у швайцарській пресі, виданий французькою мовою. Ми друкуємо цей лист у дословному перекладі. — Ред. „Діла".

СТАРИЙ МЛИН

Оповідання.

(20)

— Я сам бачу, що ти пережила щось таке, що тебе цілком змінило. Щож то таке було? Мені не вільно знати?

Олекса вдержував коні, щоби ішли вільно і щоби лекше було розмовитися.

— Я була ось там! — Анна сказала, витягаючи руку в сторону млина.

— Ти раз вже згадала. Бачучи, що ти така бліда і дрожиш, я гадав, що ти верзеш в горячці. Тепер мушу вірити, бо бачу, що ти цілком здорова. Яка пригода і яка сила загнала тебе до того страшного гнізда? У сій порі я не пішов би туди.

— З міста надходили пяні парубки. Між ними був Гречан. Ти хіба знаєш, як вони мене люблять і що не дуже безпечно було мені з ними зійтися. Щоби їм вступитися з дороги, я скрутила в бік на стежку, заросту кущами, і так зайшла аж до того млина.

— Ти там бачила, чи чула, чи знайшла щось таке для нас важне і добре?

— Бачила, чула, знайшла і взяла з собою. Що воно таке, побачиш, аж коли станемо перед війтом.

— Перед війтом? А нам нащо війт?

— Почуєш. Не задержуйся коло нашої хати. Їдь просто до війта.

— Хоч я дуже цікавий, жду. Ми вже в Синячці. В твоїй хаті світиться. Чи знаєш, від кого я везу для тебе поздоровлення, та балакаючи з тобою про що інше, забув?

— Від Катрі і її мами. Якбула у них і чула, що до них ще прийдеш.

— Ще від когось. Від моєї мами. Мама прийшла до Сивульських зараз після твого відходу. По хвили і я надійшов до них. Вони розказали нам, що ти була у них і вже пішла до хати пішки. Мама вже знала про те, що й як було між тобою і адвокатом. Троха не розплакалася, так було їй прикро, що скривдила тебе, зле думаючи про тебе. Сказала мені, що тобі вже не противна і що завтра поїде до вас... очевидно зі мною. Коли ми від Сивульських вчули, що ти пустилася пішки до Синячки, я зараз мамі сказав, щоби пої здоганяти тебе. Раз, щоби ти не мусіла іти таку далеку дорогу, ще й сама в ночи. Друге, я мусів тобі якнайскорше сказати, що моя мама думає про тебе. Мама відповіла мені:

„Я ще не готова в дорогу, бо в місті мушу бути бодай ще пів години. Їдь сам здогнати Анну. Завези її до Синячки і по мене приїдь аж завтра. Я тут переночую. Дівчину перепроси за мене і гарно поздорови".

— Візок стояв запряжений на подвірю Сивульських. Я, й не попрощавшися з ними, вибіг з хати, сів на візок і поїхав. Ось яким способом я знайшов тебе.

Заїхали перед хату війта в Синячці. Вийшов парубок і Олекса передав йому коні. Разом з Анною увійшов у хату. В світлиці за столом сидів війт з Кіндратом Гречаном і кількома іншими господарями. Війт читав газету, всі слухали. При другій стіні сиділи війтиха і Марта з веретенами в руках. Коли увійшов Олекса з Анною, всі схопилися і видивились на них, наче би побачили яких духів. Ще більше здивувалися, коли побачили, що Олекса підніс і на столі поклав міх, якого зразу ніхто не бачив, бо парубок волік його по землі.

Не ждучи аж війт спитає, чого вони прийшли і що то за міх, Анна стала розказувати. Говорила поволи, супокійно. Здивування було велике. Всі слухали мовчки, лиш десь колись перебиваючи якимсь слівцем, якою тихою заміткою. Лиш Гречан не обізвався словом. Сидів блідий як полотно. По малій хвили встав і висунувся з хати.

Коли Анна вже сказала, що з міхом втекла з млина на дорогу, що надїхав Олекса і вона присілася, стала з міха витягати один кусник по другім. Докази правдивости її оповідання були ясні. На добавок кусник шоколяди завинений був в останній лист Сеня до його мами.

— Доказ, що я була в млині, мабуть ще тепер лижить в кущах при тій стежці від млина до дороги, котрою з млина ідеться до міста. Мені затяжко було нести два тягарі, отже я мій кошелик кинула в кущі, там, де по їх середині виростає смерічка.

Отсим Анна закінчила своє оповідання. Вийшла з хати, сіла на візок і Олекса відвіз її до її власної хати.

Хоч вже була ніч, в селі настав рух. Ті господарі, що були у війта, розійшлися і кождий в своїй хаті разказав, що чув і бачив. Люди бігли до своїх сусідів і несли далі новину. Війт розіслав людей на всі сторони. Одних вислав з ліхтарнями до млина і приказав також перетрусити кущі при стежці за кошеликом Анни. Громадський поліцай поїхав до міста по жандармів. Сам війт пішов до Притичина сказати пробощови, що злодій його грошей і вкрадений гріш знайшлися. Хто такий той злодій і про його маму ще не сказав, бо вперед хотів знати, що знайдуть ті люди, котрих вислав до млина.

Коли Анна, обіймаючи маму, розказувала їй про се, що пережила, Олекса гнав назад до міста, щоби його мама вже нині вчула про те, що вже є злодій, та що тим злодієм не є Загрінякова.

Млин, котрий усі оминали неначе виклятого і прокаженого чоловіка, Анна стала звати щасливим млином, бо він і Олексі приніс щастя. Щоби те щастя не покинуло їх, Олекса купив млин і відновив його.

(Кінець).

НЕСУТЬ ПРОСВІТУ В НАШІ СЕЛЯНСЬКІ ХАТИ.

Іван П. Федан з Ембрідж, Па., прислав $1 на закупно українських книжок і їх висилку на Закарпатську Україну, на освідомлення наших братів.

Іван Лаврівський з Гери, Інд., перебрав читальню в селі на Закарпаттю для висилання „Свободи".

Юліян Баранюк з Ньюарк, Н. Дж., перебрав теж одну з читалень.

ВІД ГОЛОВНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ У. Н. СОЮЗА

Понижче подаємо відповіди на ті запити, які дуже часто ставлять відділові секретарі у своїм листуванню з головною канцелярією. Даємо відраду відповіди на більше запитів з тим наміром, щоб урядник, чи член, який інтересуватиметься тими інформаціями, міг задержати собі дотичне число „Свободи" та в потребі з нього користати.

1. **Чи кожний член У. Н. Союза мусить перейти зі старого до нових родів обезпечення, а як так, то на протязі якого часу?**

У. Н. Союз під теперішню пору не змушує ніякого члена понишати старий рід і переходити до нових родів обезпечення, а тільки радить це зробити. Ця рада є оперта на досвіді та на прикладах інших бенефітових організацій. Коли хочемо знати, чи кожний член мусить перейти до нових родів обезпечення, то треба мати на увазі такі факти. Вже майже половина членів перейшла до нових родів обезпечення, і вони платять свої вкладки до фонду, який є створений з тих нових родів. Таксамо їх грошева резерва, яку їм зачислено при виміні старих грамот, переходить тепер до фондів нових родів обезпечення. Отже лишається тепер частина членів у старім роді, до якої нові члени не можуть прибувати, бо, як відомо, до старого роду більше членів не приймається. Ясним є, що без доплиbу нових членів резерва тих членів, що остануться в старім роді, мусить постійно меншати, бо з одної сторони члени будуть вимирати, а з другої — той прогалини не буде кому заповнити. Коли такий процес протягнеться довший час, то прийде пора, що теперішний добровільний перехід може перемінитися в примусовий. Треба брати під увагу і ту обставину, що всі обчислення для переходу членів зі старого роду до нової системи є пороблені тільки на протяг двох років, а саме 1933 і 1934 року. Коли в тому часі всі члени не приймуть нової реформи, то тоді треба буде робити нові обчислення, з якими будуть получені великі кошти. Щоби таких видатків організація заощадити, головний екзекутивний комітет відноситься з гарячим зазивом до всіх членів, які ще не перейшли до нових родів обезпечення, щоби вони зробили це в можливо найкоротшому часі. Чим скорше всі члени перейдуть до нових родів обезпечення, тим безпечніше і корисніше буде це для самих членів і для цілої нашої організації.

2. **Яких документів потрібно при виміні старих грамот на нові роди обезпечення?**

Для такої виміни треба прислати до головної канцелярії стару грамоту члена й аплікацію на зміну грамоти. Коли стара грамота є страчена, тоді на другій стороні аплікації на зміну грамоти треба виписати відповідну заяву, що дотична грамота страчена. Така заява повинна бути підписана членом, який стратив грамоту, і потверджена відділовим секретарем. Хоч виміна грамот провадиться вже майже цілий рік, то ще й тепер часто трапляється, що головна канцелярія отримує саму грамоту без аплікації, або знову саму аплікацію без грамоти. Щоби заощадити час на листування, а також непотрібного опізнення у полагоджуванню таких справ, треба завсіди присилати разом грамоту й аплікацію на зміну грамоти.

3. **Яких документів потрібно для уділення позички на грамоту в нових родах обезпечення?**

Для уділення позички потрібно грамоти нових родів обезпечення й аплікації на позичку. Коли якийсь член не дістане позички на час, то причина опізнення в полагодженню такої справи лежить тільки в цьому, що нераз головна канцелярія отримує саму грамоту без аплікації, абож саму аплікацію без грамоти.

4. **Яких документів потрібно для переходу членів з молодечого департаменту до старших членів?**

Тут потрібно діточої грамоти і просьби на приняття в члени. Хоч у тій справі було вже повідомлення головної канцелярії у „Свободі" з 1 і 2 серпня, то всетаки більша частина відділів присилають тільки самі аплікації без діточих грамот. Навіть тепер у головній канцелярії знаходиться понад 100 просьб на приняття в члени, а нема залучених грамот. Тому пригадуємо ще раз, що для переходу членів молодечого департаменту до старших членів треба переслати до головної канцелярії діточу грамоту дотичного члена і просьбу на приняття в члени. Коли грамота якогось члена є страчена, то тоді замість грамоти треба присилати відповідну заяву. Така заява повинна бути підписана членом, який стратив грамоту, та потверджена відділовим секретарем.

5. **Чи можна записувати посмертне на чужу особу, яка опікується членом?**

Ні! Статут У. Н. Союза не предвиджує такого запису. Накого можна записувати посмертне, про це говорить § 212 статута. Якраз тепер при виміні старих грамот на нові роди обезпечення, де кождий член є обовязаний подати на аплікації на зміну грамоти імена спадкоємців, дуже часто трапляється, що деякі члени пробують записувати своє посмертне на якісь чужі особи. Такий запис є статутово недозволений і при означуванню спадкоємців треба завсіди держатися стисло § 212. Таксамо багато членів записують на похорон 500 дол. Очевидно, такого запису не можна признати легальним. Тому звертаємо увагу, що на похорон можна записувати не більше як 300 дол. Тільки в таким випадку, коли член не має тут родини, а бажає, щоби його похороном занявся відділ, то тоді можна записати на відділ 500 дол. на покриття оправданих коштів опіки та коштів похорону.

6. **Чи можна дістати вартісні звороти в готівці на грамоти, змінені зі старого на нові роди обезпечення?**

Згідно з розпорядженням асекураційних властей багатьох стейтів тепер не можна видавати вартісних зворотів у готівці. Можна тільки уділяти позички на заплачення вкладок. Та, поминаючи ті обмеження зі сторони асекураційних властей, треба мати на увазі також і цей факт, що У. Н. Союз увів нову реформу не на те, щоби члени розбирали гроші та покидали організацію, але ухвалено її головно з тою думкою, щоби помогти тим членам, які бажають остатись надальше в організації, а тільки під теперішню пору знайшлися в такому положенню, що не мають звідки оплачувати своїх вкладок. Власне таким членам У. Н. Союз уділює позички, щоби вони тими позиченими грішми могли підтримувати себе у плаченню вкладок.

7. **Чи корисним є переходити на безплатне продовження?**

Звертаємо увагу членства, що на безплатне продовження можна переходити тільки в крайньому випадку, коли вже нема ніякого виходу. Кождий член, який переходить на безплатне продовження, самий себе кривдить. Такий член тратить усі членські права до організації, таксамо, якби він був суспендований. Вправді лишається один привілей, а саме, право користування посмертним члена, однак це право належить до спадкоємців. Та і з цього права можуть користати спадкоємці тільки тоді, коли смерть дотичного члена наступить перед упливом того речення, який йому признає його безплатне продовження. Коли такий член помре вже по упливі означеного речення, тоді очевидно з його посмертного не може ніхто користати, бо право спадкоємців до посмертного кінчиться з тим днем і з тою годиною, до якої речення безплатного продовження був важний.

8. **Чи член, який був на безплатнім продовженню, і те продовження скінчилось, може вступити наново до організації на старих членських правах?**

Ні! Коли безплатне продовження такого члена скінчилось, то він може бути принятий до У. Н. Союза тільки як зовсім новий член, наскільки його стан здоровля і вік відповідатимуть вимогам статута У. Н. Союза. Коли згідно зі статутом можна буде приняти такого члена, то він, як зовсім новий член, мусітиме платити свої вкладки відповідно до тих літ, які він тоді буде мати. Тому головна канцелярія не радить нікому з членів переходити на безплатне продовження. Коли якийсь член знаходиться в біді і не має звідки оплачувати своїх вкладок, то тоді замість переходити на безплатне продовження, хай затягне позичку на свою грамоту і в той спосіб підратує себе в плаченню вкладок, а тимсамим і в придержанню членства.

9. **Чи можна платити вкладки впрост до головної канцелярії?**

Ні! Згідно зі статутом нашої організації кождий член є обовязаний платити свої вкладки секретареви того відділу, до якого дотичний член належить.

10. **Чи можна платити вкладки піврічно або річно?**

Так. Хоч книговодство і ціла система головної канцелярії є побудовані на засаді плачення місячних вкладок, то одначе коли якийсь член домагається платити свої вкладки вище згаданими ратами, секретар відділу повинен їх приняти й заслати до головної канцелярії з відповідною заміткою.

11. **Чи можна зменшувати або підвищати посмертне?**

Ні! Тому, що до старого роду обезпечення більше не приймається нових членів, то 18-та конвенція У. Н. Союза знесла цілковито ті параґрафи в статуті, які відносились до підвишки чи знижки посмертного. А в нових родах ніякої підвишки чи знижки нема.

12. **Чи можна вимінювати грамоти старого роду обезпечення на клясу W, O, P, E?**

Ні! Зі старого роду обезпечення можна перейти тільки до кляси, званої Т.

13. **Чому головна канцелярія не висилає скорше розмету?**

Зарадити цьому опізненню можуть тільки самі відділи, головно ті, які присилають свої звіти і гроші дуже часто навіть кілька днів по першім, замісць, згідно з § 243 статута, присилати їх до 28-го кождого місяця. Тому головна канцелярія звертається з зазивом до всіх тих відділів, які майже постійно присилають з опізненням свої розмети, щоби на будуче вони старалися приспішити таку висилку.

14. **Чи кандидат на члена У. Н. Союза мусить піддатись лікарським оглядинам тільки того лікаря, якого вибрав відділ чи відділи в даній місцевости?**

Так! Кандидат на члена У. Н. Союза не може піти до такого лікаря, якого він собі вибере, але має піддатись лікарським оглядинам того лікаря, який є вибраний у даній місцевости як Союзовий лікар. При тій нагоді пригадуємо всім тим відділам, які дотепер ще не прислали до головної канцелярії повідомлення про вибір лікаря, щоби це зробили якнайскорше.

15. **Чи члени молодечого департаменту кляси І., які покінчили вже 18 років, можуть оставатися на дальше в молодечому департаменті?**

Ні! Коли У. Н. Союз позволяв якийсь час держати членів в клясі І. молодечого департаменту, навіть по скінченню 18 років життя, то таке поступовання було оправдане очікуванням приходу конвенції, яка мала ухвалити певні полекші при переході таких членів з молодечого департаменту до старших. Тепер конвенція вже минула, полекші в формі однорічної безплатної вкладки ухвалені, а тому нема причини, щоби держати дальше в молодечому департаменті членів, котрі покінчили вже 18-тий рік життя. Отже коли на протязі наступних кількох місяців ті всі члени молодечого департаменту з кляси І., які покінчили вже 18 років, не перейдуть до старших членів, то згідно зі статутом таких членів муситься суспендувати.

Д. Галичин,
гол. рек. секретар.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Основано комітет допомоги голодуючій Україні.

Дня 10 вересня основано тут Комітет Допомоги Голодуючій Україні. Комітет видав відозву, затитуловану „Україна гине", в якій взиває між іншим всі українські організації і всіх Українців, та всі українські партії і кляси, здержати політичні і релігійну боротьбу, а взятися спільними силами до ратунку Великої України.

Плянується масове віче й демонстраційний похід.

До екзекутивного комітету ввійшли: д-р О. Тарнавський, предс.; В. Великий і М. Ткачук, заст. предс., А. Олеськів і П. Запорожець, рек. секр., Г. Симочко, фін. секр., Д. Заболоцький, скарбник.

БРУКЛИН, Н. Й.

На видання творів Гайворонського.

Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 22 У. Н. Союза, ухвалило на квартальних зборах висиґнувати з каси $5 і переслати до Обєднання з призначенням на допомогу виданням творів нашого славного композитора, М. Гайворонського.

За уряд:
Г. Бардак,
М. Баглай,
В. Пясецький.

Жан Рошон.

ХАТИНА

Пані Де Пержін, вдова по генеральному фінансовому інспекторі та властниця десять міліонів франків, пробудилася вперше в своїй розкішній спальні. Паризький архітект при відбудові баракового замку уладив цю спальню на першім поверсі. Пані Де Пержін усміхнулася в почуванні повного спокою.

Все було на її розманіжене бажання, нічого тут не хибувало. Стіни викладані деревом, фресками, тапетами, перськими килимами. Двома широкими вікнами впадали сюди любо промені весняного сонця та перебігали по магоневій обстанові.

Пані Де Пержін задзвонила та запопила ніжки в густім волоссю білого ведмедя.

— Виспалися пані добре? — спиталася горнична й подала їй халат, прикрашений дорогими мережками.

— Дуже добре, Марійко. Відчиніть одно вікно! Хочу надихатися свіжого квітневого повітря та налюбуватися поглядом на долину.

Горнична послухала й очі пані Де Пержін спочили з очевидною розкішю на зеленому килимі левад і темно-зеленій купі осик і верб. Нараз озвалася:

— Ах, то страшне!... страшне!

Вказувала на приманчиве узбіче, на якому, наче прилиплена, стояла старенька хатина, також стара рудера зі шопою, ще якісь комірки сторчали при дорозі, може яких сто метрів від потока, при якім росли молоді верби.

— Маріє, закличте Морота!

За малу хвилинку зявився на порозі побережник.

— Ходіть сюди, Мороте... бачите там оцю погань?

— Бачу, прошу пані. То хатина дядька Соннета.

— Добре, вона мусить чимскорше зникнути... що воно й не коштувалоб... Полагодьте це. Не хочу мати такої погані перед очима.

— Дядько Сонне не спішився би з тим дуже... тому треба би, щоби пані визначили якусь ціну, найбільшу, яку можна дати.

— Скільки, на вашу думку, варта ця погань?

— О, так легко дядько Сонне не позбудеться хатини; скажіть, що дасьте пять тисяч франків.

— Дайте йому подвійну ціну й хай ті мури зрівнають зі землею з кінцем цього місяця.

Дядько Сонне не хотів пристати на приманчиве предложення Морота. То був порядний чоловік, привязаний дуже до батьківської землі, як кожен мужик.

— Цю хатину побудував іще мій прадід. Три покоління тут померли, а я мав би позбутися її?

— Ніколи вам не трапиться така гарна нагода, — запримітив Моро.

— Погоджую нагодою, — перебив йому дядько Сонне. — Наш чоловік не жадібний. Коли є шматок хліба на столі та склянка вина, то він зовсім спокійний.

Тричі навідувався Моро до дядька Сонне, щоби намовити його до продажі хатини, та все з тим самим успіхом. Дядько Сонне був невблаганий.

— Даремно тратити час, пане Мороте, коли говорите зі мною про цю справу.

— Алеж бо той чоловік дурний! — сказала пані Де Пержін. — Чому так завзявся не продати цю хатину та кілька гектарів землі, хоч йому дають двічі стільки, скільки воно варта?

— То правда, — відповів Моро — та годі щонебудь порадити тут.

Треба було якось помогти собі. На краю полевої дороги, на самому кінці посілости пані Де Пержін, росли густі кущі, а між ними тут то там дикі овочеві дерева. Моротови прийшла думка до голови: кущів на пятьдесять метрів не будуть обтинати, а як виростуть, закриють тернівки й корчі погану хатину Соннета перед очима пані Де Пержін.

— Маєте знаменнту думку, — відповіла пані Де Пержін. — Я вам дуже вдячна.

Та горе! Неврожайна, кремениста, дуже вохка земля не надавалася для рістні. І Соннетова хатчина далі стояла наче темнава пляма серед осяяного сонцем простору. Мадам Де Пержін що весни була все більше нервова.

— Це вже годі стерпіти! Я вас, пане Мороте, мала за мудрішого. Нерозумію, як...

— Я думаю, що я знайшов спосіб, яким приведу дядька Соннета до розуму. Та я мушу про це мовчати...

— Робіть так, як самі знаєте. Я не питаюся вас про ніщо. Найважніше, щоби цю рудеру зрівняли з землею. А то інакше, я радше продам замок.

За який тиждень в одинацяті годині в ночі дядько й бабуся Сонне пробудилися зі спокійного сну тривожним криком: „Горить! Горить! Горить!"

— Ах, яке щастя, що я нинішної ночі мав службу! — сказав Моро. — Я був у скраю ліса Де Орфре, як побачив перше полумя. Я ледви, ледви, що добіг... Тепер побіжу в село по поміч. Старайтеся вратувати ще дещо, одначе вважайте дуже на стріху, вона туй-туй западеться.

Мерщій вибігли на двір на пів зодягнені. Хатина горіла з чотирох кінців. Моро вивів уже зі стайні дві корови...

— А то нещастя! — нарікав дядько Сонне. — Щоби я бодай був заасекурувався!

Хатина, шопа, комірки згоріли до тла. Лише чотири обсмалені стіни вказували місце, де передше стояла хатина. Була велика шкода. Пані Де Пержін виявила велике спочування для нещасних Соннетів і післала їм два сто-франкові банкноти. А коли за тиждень прийшов побережник Моро до Соннета знову з давним предложенням, нічого не вдіяв.

— Пані хоче дати вам за вашу посілість дванацять тисяч франків. При таких грошах, любий пане Соннете, ваше нещастя зміниться на щастя. Чи розумієте? Може неправда? Ще нині підемо до нотаря та все полагодимо.

Дядько Сонне глянув на Морота. Глумливий вираз його лиця й загадочна усмішка збентежили Морота.

— Я не бажав би собі нічого ліпшого, — говорив насмішливо — як приняти предложення пані Де Пержін, колиб того вимагала конечна потреба; та зі мною, слава Богу, так не є. Стіни заховалися ще дуволі добре. Муляр Матош радо сказав, що в свобідну хвилину направить мені стіни якнайкраще. Цегольник Бенно обіцяв мені дати цеглу та черепи для даху. Земельний власник Сантар сказав, що можу взяти собі з його ліса дерева, яке потребуватиму до будови. Добродійна збірка в громаді принесла майже пятьсот франків. Священник також приобіцяв мені, що позичить пятьсот франків. Із тим усім могтиму мою хату знову вивести, й вона певно видержить іще так довго, щоби я і моя жінка могли в ній спокійно вмерти.

Побережник Моро мовчав, а в душі лютився.

— І що ще — додав дядько Сонне, даючи пізнати, що хоче балачку скінчити — до того зацікавлення, яке пані Де Пержін виявила для моєї хатини, то мені воно виглядає дуже підозріле. Та ви скажіть їй, пане Мороте, що коли я подивляю її замок від першої хвилини, то й вона може дивитися на мою хатину. Ідіть і скажіть їй це.

РУХ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА

КЛИВЛЕНД, О. На збори в справі вибору спільного лікаря явились слідуючі урядники відділів: 102, 112, 336, 251, 260, 341, 364, 108. і ухвалили одноголосно приняти доктора Михайленка, члена Тов. Сокіл, від. 336. Подається до відома урядника, що не були на зборах, щоби удавались з аплікаціями нових членів до д-ра Михайленка, 3010 W. 14 St., Cleveland, O. — Григорій Степанек, секр.

ЗАКАРПАТСЬКИЙ НАШ БРАТ

просить нас вислати йому **українську книжку,** яка понесе просвіту між села Закарпатської України. Про висилку повідоміть редакцію „Свободи", а висилайте на таку адресу:

"Proswita,"
Uzhorod, P. Rus,
C. S. R., Europe.

РАЙ АНАЛЬФАБЕТІВ.

Донедавна в місточку Рочія в Італії на чолі міської самоуправи стояли чотири громадяни, які обовязково мусіли бути анальфабетами. Такий був тут по традиції звичай. Оправдувано його тим, що — мовляв — неписьменні батьки міста будуть найлевніше кермуватися здоровим хлопським розумом. І статут міста застерігав цю умову, мотивуючи, що здоровий хлопський розум „не повинен бути звихнений книжковою наукою". Управа міста називалася: „Чотири анальфабети". Всі справи, які вони полагоджували, ведено без писемних документів. Віденська хроніка з 1840 р., подаючи вістку про цю оригінальну міську самоуправу, підкреслює її дешевість (зайві акти і канцелярійні урядовці).

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ СИНА ВИЛІЧИЛА МАТІР З ПАРАЛІЖУ.

Дивний випадок мав на днях місце в Билцях у Бесарабії. В Пруті втопився 19-літній хлопець, Шмід Гайт. Його мати, почувши про це нещастя, зірвалася з ліжка, в якому лежала від пятьох років спаралізована. Зірвалась і побігла над ріку. Під потрясаючим вражінням вістки про смерть сина всі познаки паралїжу зникли. Лікарі, які оглядали її, не можуть з дива вийти.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДОСИТЬ ПЛАЧУ.

Іноді можна завважити в „Свободі" дописи плаксивого змісту. Це змушує мене написати деякі завваги. Колиб такі дописи друкувались анґлійською мовою, то Американці назвалиб нас „плаксивим народом", бо думалиб, що коли в дописах хтось плаче, то й увесь нарід плаче, хоч воно так не є. Нас родичі научили ще змалку, що „коли тебе, дитинко, бють, то вступися з дороги, йди до дому, бо як ні, то я тебе так зріжу, що на лавку не сядеш". Казали нам: „дитинко, будь чемна, покірна, а я вже скажу його татови, то він його набє". В такій покорі виховували нас наші батьки. Американець так каже своїй дитині: „Тебе бють? Стидайся! — Йди віддай і не смій приходити до мене зі скаргою!" Це тип Американця. Така дитина набирає відваги, загартовується ще з молодих літ і вірить у побіду. В нас було до недавніх літ навпаки. Нас били, а ми терпіли та йшли на скарґу до „мами" Ліґи Націй, а вона обіцяла покарати збиточника Поляка й ми чекали. Та в тім очікуванню пізнали, що покарати збиточника треба нам самим і тепер так ми й робимо. Ми перестали плакати й скаржитись.

В деяких дописах ми илачемо, що ми раби. Які ми раби? Як ми сміємо себе звати рабами?! Шеремета, Мельничук, Данилишин, Білас хіба це раби? Чи вони за те згинули, щоби дух їх нам казав, що ми раби? Вони віддавали „зуб за зуб, око за око". Це ті, що віддали поличник за поличник, і таких героїв ми тепер маємо тисячки. Плачемо, що ми тягнемо ярмо. Яке ярмо? Хіба ті, що плачуть, тягнуть ярмо. Чи польська пацифікація заложила ярмо на наші шиї? Ні. Тисячі віддали поличник — відперли напад, а ярма не приняли. Нам пробували заложити ярмо, але ми відплатилися „зуб за зуб, око за око".

Ми наймити? Які ми наймити? Хто є нашим паном? Кому ми служимо? Аж соромно сказати: „Сорок-міліоновий народ наймити! Фе!... Польща є лише тим боксером, що хитрістю і спритом повалив свого противника, хоч він більший числом і силою. Фальшивий підступ поборов. Та тепер противник шукає реванжу й реванж прийде, а тимчасом переможений не плаче, а вправляється, виробляє мускули, щоб у слушнім часі повалити свого противника. Того то реванжу чекає український нарід. Він виховує в УВО і ОДВУ тих, що підуть на боротьбу зі своїм противником, щоби йому завдати останній удар.

Порівнюємо себе з кіньми. Як таке можна писати? Чи ми бачимо, щоби котрі з народів себе понижували в той спосіб? Ні. Тими покірними кіньми є хіба ті, що вічно плачуть. Тому перестаньмо плакати й звати себе наймитами, рабами, кіньми і т. п. Берім приклад з наших героїв і не падаймо духом, але вправляймо себе й дітей наших, вчім, щоби вони віддавали поличник за поличник.

Пани роблять канчуки на нас. Так! А ми боїмося? Таж на фронті підчас війни били кулі, ґранати, ґази, бомби, тенки і т. д. й ми не боялись, а тут боїмося канчука? Маємо панови покоритись? Над нами нема ніякого пана. Ми пани самі в своїй хаті, лише забагато розбишак виступає проти нас, з котрими мусимо боротись, але коритися ми не маємо кому. Гляньмо лише в ряди тих, що стоять в УВО і ОДВУ Чи плач у них на очах? Чи посумніли їх лиця? Ні. В них життя, відвага, усміх на устах. Вони виробляють свої мускули, щоби у слушний час стати до боротьби з противником.

Зрозуміймо вже раз, що „не плачем, а мечем" здобудемо волю Україні. Таку заяву-присягу зложили ті, що явно й славно йдуть з ворогом на боротьбу. Таку заяву зложили й члени ОДВУ підчас свята посвячення прапора й вони її додержать, бо в них є сильна віра в побіду, хоч багато ще є плаксивих дітей між нами, що ще їм сниться, що вони „коні, запряжені в шлиї, на котрих їде пан і поганяє канчуком". Ми, великий український народ, нащадки вільного козацтва, сини хоробрих князів і гетьманців, віримо в побіду, віримо, що жиє ще січове стрілецтво, що „вернуться ще тії стрільці січовії, задріжить іще Варшава". Геть плач! Пишім бадьоро, весело, кажім нашим дітям, що ми хоробрий народ, тоді й діти наші будуть нас поважати. Зробім кінець з рабством і скажім собі, що не плачем, а мечем здобудемо волю Україні.

В. Цісик,
Джемейка, Н. Й.

ПОСИЛАЙТЕ „СВОБОДУ" НА УКРАЇНСЬКІ СЕЛА.

Прочитавши **„Свободу"**, не марнуйте її, не викидайте, а **вишліть нашим селянам на Закарпатській Україні,** бо вони вас цього просять. Пишіть до редакції „Свободи", а ми вам подамо село й читальню, куди будете висилати.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIANS DO HOMAGE AT FAIR AS NATIONALS WITHOUT COUNTRY.

Young People, Born in This Country, Meet to Review Own Problems While Elders Are in Convention; Native Songs, Dances and Art Are Bond.

Special from The Christian Science Monitor Bureau.

CHICAGO, Aug. 17.—A national day without a nation. Paying homage to the land of their birth, yet with no national government to refer to and no official flag to fly, is the experience today of the Ukrainians at a Century of Progress.

These home-loving people still retain an attachment for the land of their ancestors in Russia. Even though that home land has been sliced and divided and buffeted about, Ukrainians in the Western Hemisphere pay little attention to the present political set-up and continue to sing praises to the old traditions and the ancient culture.

Congresses and conventions of Ukrainian women, young people and men are being held throughout the entire week. From the East, middle West and Canada, Ukrainians have streamed into Chicago to participate in the Ukrainian week celebration.

More than 400 young people born in the United States of Ukrainian parentage are coming together from all parts of this country to talk over their own problems in the first meeting of its kind. Most of these boys and girls though brought up in Ukrainian families, do not speak the language of their parents and are not so interested in looking backward to the old country, as is so often peculiar to the older generation, according to Dr. Siemens, president of Ukrainian week celebration.

These boys and girls, he said, have grown up in America yet they have developed a great interest in Ukrainian art, in singing and dancing the old Ukrainian songs and dances, which gives them a common bond.

Ukrainian women, several hundred of them, arrived for the congress of the Ukrainian Women's League held on Wednesday. On of the main objects of the league, it is said, is to interest their own women in educational questions, to promote cultural ideals, and to maintain among Ukrainian women an interest in public questions which carry their activities beyond the home.

Dr. Siemens, who has been working for several years to organize the Ukrainians in the Western Hemesphere, particularly in Canada, the United States, the Argentine and Brazil, to make their contribution to a Century of Progress, spoke to the world's fair audience of the attachment Ukrainians have for their homeland.

The rustic pavilion at the south end of the fair grounds was built by small contributions of Ukrainians now living in these four contries.

(The Christian Science Monitor, Boston, Thursday, August 17, 1933).

Второпний.

Учитель викликує Івася до таблиці і каже написати задачу. Івасеви йде тяжко. Букви виходять поломані. Учитель гнівливо:

— Покажи мені в клясі другу таку незграбну руку. Якщо покажеш, дістанеш золотого.

Івась преспокійно показує свою ліву руку. І учитель мусів дати золотого.

—o—

Любов ближнього.

Учитель: Я побачив, що якийсь чоловік бив немилосердно осла. Підійшов до нього і заборонив йому знущатися над бідною твариною. Яка чеснота проявляється в мойому вчинку?

—o—

Учень: Любов ближнього.

Скромний.

Малий Петрусь пішов в гості до тітки. Тітка гостить Петруся яйцями. Розбив Петрусь яйце і скривився. Тітка питається:

— Чому не їси?

— Не люблю, відповідає скромно Петрусь.

— А я в твому віці любила яйця на мягко, каже ображена тітка.

— Видно, тоді були вони свіжі, пояснює Петрусь.

—o—

Невдале купно.

Один Фенікієць бачив, як з цирку випроваджували звірів. Передовсім сподобався йому расовий кінь. Постановив його купити. Спитав, хто власник коня. Коли йому сказали, що Петроній, ввійшов до цирку та сказав, що заплатить великі гроші за коня. Петроній не хотів продати. На усильні просьби згодився вкінці продати, та під умовою, що Фенікієць крім заплати згодиться, щоби йому дали двацять пять буків. Фенікієць згодився. Невільник узявся бити Фенікійця. За десятим ударом Фенікієць застогнав і хотів уже відкликати купно, та як глянув на коня, жаль йому було й казав далі бити. Після 24-го удару Петроній здержав останній удар і сказав:

— Мені таки жаль коня продавати, відкликаю умову!

ПРАЦЯ ДЛЯ ЖЕНЩИН ПРИ ЧИЩЕННЮ КАНЦЕЛЯРІЙ І ГОТЕЛІВ В НЮ ЙОРКУ.

Побільшення платні і реґуляції годин нічної праці по коду внесеному в Н. Р. А. під прапором Юніона.

По простесті нюйорських члениць Юніона, женщини стейту Ню Джерзі можуть стратити працю, як що не поспішаться зареґіструватися в канцелярії Юнії, 933 Бродвей, біля 22 улиці, Ню Йорк Сити. **Оплата за юнійну книжку дуже мала.**

223-4

ДЖОЙНТ БОРД ЮНІЇ, ЛОКАЛ 18.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ГРІБ ПИСЬМЕННИКА ГОГОЛЯ ЛИШЕ ДЛЯ СВОЯКІВ.

„Вечерная Москва" (28. 8.) повідомляє: „Кажуть, що перед війною якийсь податковий службовець шукав у всьому Петербурзі письменника Гоголя (помер 1852 року), щоби наложити на нього кару за це, що не зголосив у податковому уряді своїх доходів із гонорарів. Приятелі даремно переконували запопадливого службовця, що автор „Ревізора" та „Мертвих душ" уже більше як пів століття не жиє. „Ми знаємося на таких штучках, — відповів податковець — десь заховався тай пише повісти, а коли прийдеться платити податок, каже, що вмер".

Подібна пригода приключилася недавно в Москві. До Москви приїхав професор ленінґрадського університету, Турський. Хотів відвідати гріб Миколи Гоголя. Як прийшов на цвинтар, у воротах зупинив його сторож, який зажадав перепустки. Професор Турський пішов до управителя цвинтаря та представився йому: „я професор ленінґрадського університету. Хочу відвідати Гоголевий гріб. Будьте такі добрі й дайте мені перепустку". „Гоголь ваш свояк?" „Чому мав би бути моїм свояком?" „То дуже ясне. Перепустки даємо лише людям, які є посвоячені з небіжчиком, похороненим на нашому цвинтарі. Свояками вважаємо: небіжчикові діти, внучки, внучки і т. д." „Таж це Гоголь! Розумієте, Гоголь! Автор „Мертвих душ". „Ми тут маємо самі мертві душі. Гоголь не є ніякою виїмкою. А порядок тут мусить бути!" „Алеж подумайте, таж то не є масовий гріб. Таж Гоголів гріб має історичне значіння, є культурною памяткою. Таж Гоголь великий письменник, ґеній, клясик". „Абож то клясики не мають свояків? Мають. Тому хай прийдуть сюди свояки та навідаються до його гробу. Гріб родинна річ. Коли похороните в нас когось із своїх свояків, можете пересидіти на його гробі навіть і всенький день. І я не скажу вам ні словечка". І управитель цвинтаря не позволив ленінґрадському професорови відвідати Гоголевий гріб".

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Тов. ім. Івана Франка, від. 241. повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітінґ відбудеться дня 1. жовтня, в годині 1.30 пополудни, в гали церковній. Проситься всі членів явитись на цей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. — Михайло Заяць, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

53.

Тарзан підходив все ближче до трирога, але той стояв на місці й дивився на Тарзана, не зводячи й оком. Тарзан не міг зрозуміти, що значить такий спокій цього великана джунґлів. Нарешті Тарзан підійшов так близько, що міг дістати своїм патиком до морди трирога. Він знову вигукнув кілька разів оте „угіо!" й з силою вдарив кілька разів звіря в морду. Трриріг все ще стояв на місці й блискучими очима дивився на Тарзана, який настирливо його бив.

Нарешті трриріг повернувся задом до Тарзана й спустив свій хвіст до землі. Він тепер зробив те саме, що зробив Тородонови. Трриріг тепер лагідно промукав і Тарзан зрозумів, що він скорив собі цього страшного звіря. Тарзан тепер по хвості виліз на спину трирога. Тут він почув себе так, немовби колись у молодости почувався на спині слона Тандора. Тепер Тарзан уже міг керувати отсим страховищем джунґлів і хвостатих малполюдів.

Тарзан рішив, що Панатлі вже дібралася до свого племени, а тому вже годі турбуватися нею. Він хотів дістатися в країну Палудонів, де було їх селище, яке вони звали містом світа. Тепер ці пляни міг здійснити Тарзан при помочі упокореного ним трирога. Він, вдаряючи своїм києм по шиї трирога, направив його геть з джунґлів, тому прямував до тої ріки.

Ґриріг зпочатку слухав покірно Тарзана, але по якімось часі ставав щораз менше покірним. Його, видно, нервувало те, що він віддаляється від своїх джунґлів. Їдучи на спині трирога, Тарзан побачив на другім березі ріки досить велике зборище Палудонів. Коли Тарзан наблизився, то трриріг також побачив їх, як придивлялися дивному їздцеви на страшному звірі. Трриріг кинувся через ріку за Палудонами, які з переляку втекли.